

צ'ור ההמשך

בית טרזין

תשרי/חשוון

גליון מס' 7
תשס"ג

ספטמבר/אוקטובר 2002

שלום לכם!

את הגיליון הפעם אנו מקדישים להצצה אל המפעל החינוכי של בית טרזין. העברת מורשת השואה באמצעות חוויית הביקור והלימוד בבית טרזין, מפגש הילדים ובני הנוער עם תערוכת "קמרד" ועדות הנמסרת ממקור ראשון של מי שהיו שם והיום נפגשות עם הילדים ובני הנוער ומספרות להם על מה שעבר עליהן בשואה.

18.7.1943

"פתחתי תערוכת הילדים. הילדים ובני הנוער עשו דברים רבים נפלאים באמת. ציורים, חיתוכים, עיצובים וכו'. בכל מעשי ידיהם של הילדים אפשר להכיר את חיי הילדים פה בגטו".

מתוך: "חיים כאילו" יומן אגון רדליך מגטו טרזינשטאט (1942 – 1944)

יהודית יגרמן

לשאלה מה עובר עליה כשהיא עומדת בפני כיתה של בני נוער ומספרת להם את סיפורה האישי היא אומרת: "בכל פעם אני נרגשת כאילו היה זה המפגש הראשון. אני מרגישה תחושה של שליחות היסטורית. אחרי ניסיון של אלפי מפגשים עם בני נוער אני יכולה לומר בביטחון שהם צמאים לדעת מה קרה בשואה. לפעמים, אני נדהמת מהבורות ומחוסר הידע הבסיסי על תקופת השואה".

יהודית מתעקשת לדבר על השואה רק עם צעירים. וזאת משום שהיא מרגישה שעברה שתי שואות בחייה. "שואה אחת קרתה במלחמה האיומה בגלל הגרמנים הארורים, והשואה השנייה קרתה לי בארץ. לא יכולתי להבין איך אף אחד בישראל לא שאל אותי ואת חברי הניצולים, מה באמת קרה לנו שם. אף אחד לא ממש התעניין באסון שלנו. היינו זרים. בארץ התעלמו מהטרגדיה שלנו. הניכור והבדידות שהתערבבו עם הכאב הנורא שלא הגליד, יצרו הרבה מחלות נפש ודיכאונות". אבל הצעירים, היא אומרת, "זה סיפור אחר לגמרי. הם מתעניינים באמת, הם רוצים לדעת עוד ועוד, ולכן נוצרה לי איתם אינטראקציה נפלאה. להם אני מוכנה להקדיש את חיי בסיפורים על מה שקרה, כי איכפת להם. יש לי תקווה שהם יעבירו את ההתרשמות שלהם מהשואה הלאה לדורות הבאים. "על פי רוב" היא אומרת, "שואלים אותי אם אני מאמינה עוד באלוהים? ואני אומרת שאני הולכת בעקבות אמי, שהאמינה מאד באלוהים ואני משתדלת לקיים את אותן המצוות ולעשות דברים טובים כמו שהיא לימדה אותי, בלי להיות משוכנעת שיש אלוהים. במקרה שלנו אולי הוא עזר לנו כי אמי אני ואחותי יצאנו מכל הגהנום. שואלים אותי גם מה אעשה אם מישהו יקום ויגיד שהכל שקר. נגד זה, אני אומרת אין לי מה לעשות אני רק יכולה להמשיך לספר את הסיפור האישי שלי כי אחרינו כבר לא יהיה מי שיספר את הסיפור שלנו. אני מתכתבת עם אנשים מכל העולם. עם תלמידים מחו"ל במשך שנים ונוצרים קשרי ידידות עמוקים, בעיקר מאמריקה, מאוסטרליה, מהודו ומקנדה. עם הבנים שלי לא דברתי על השואה. הם לא שאלו, אילו היו שואלים הייתי מספרת. ילדי לא רצו שאספר, הם לא רצו שאראה את המספר שעל ידי. הם לא ידעו איך לאכול את זה אבל הנכדים זה משהו אחר, היום כשאני באה לבתי הספר של הנכדים שלי הם גאים בי. הם גאים על סבתא שלהם שמספרת. היום גם הבנים שלי כבר גאים בי. הבן שלי אמר: "אמא שלי עושה עבודת קודש".

כששואלים אותי למה לא התנגדתם לגרמנים אני עונה שלגרמנים היה נשק, היו להם אלות וכלבים, שהפחידו עד מוות והצעקות שלהם כל כך השפילו אותנו. היינו בהלם ועשינו מה שהם אמרו לנו. כשאני מספרת לילדים על הנשים, שלקחו להן את הילדים מהידיים, על זה הילדים באוסטריה ובגרמניה מורידים את הראש במבוכה. בארץ הילדים בוכים. הם שואלים אותי האם אני שונאת היום את הגרמנים ואני עונה שאני לא שונאת כי אני לא יודעת מה זה שנאה אבל אני פוחדת מהם עוד היום. וכשאני נכנסת לכיתה בגרמניה או באוסטריה הידיים שלי רטובות מפחד. נשאר לי הפחד של הילדה, מהם. היום אני פוחדת לנסוע לשם בגלל האנטישמיות. אני מרגישה איך לפעמים מסתכלים עלי בגרמניה במבט של "היה מגיע לכם".

לא מזמן דברתי עם בחור בן 24 באוסטריה שנתן לי גרסה חדשה. הוא סיפר כי חלק מהנוער הגרמני והאוסטרי שמבקר במחנות ריכוז, ולא מכיר יהודים ולא יודע על תרומתם הגדולה לתרבות אירופה והעולם חושב שלבטח היהודים היו כל כך רעים שהגיע להם. היה מגיע להם אם התייחסו אליהם ככה. הם חושבים אותנו היום למשהו תת אנושי. זה דבר חדש שהולך עכשיו בין הנערים. מצד שני אני גם מקבלת המון מכתבי תמיכה מהתלמידים. הם מתקשרים אלי הביתה, מחבקים אותי ויש לי קשר נפלא איתם.

יהודית מצרפת מכתב תודה שקיבלה מתלמידים לאחר ששמעו את סיפורה:

לה לה

הקשבנו קשב רב לדבריהם שנאמרו. כאבנו והתעצבנו.

והלב בכה עם או בלי דמעה בזוית העין.
אנחנו דור של צאצאי דור השואה. חלקינו מכירים
סיפורים דומים מהבית וחלקינו מספרי הלימוד.
בדור הבא לא יהיה מי שיספר ועלינו מוטלת האחריות
לזכור כל מילה, כל סיפור ולספר לדור הבא.
ארץ ישראל היא מדינת היהודים, היא הובטחה לאברהם
אבינו ובמאה הזאת התחזק יעודה כמדינת היהודים עקב
השואה
כי אין לנו ארץ אחרת ואנו מקווים שתהיה מקור משיכה,
מקור גאווה וקיר תומך לכל יהדות העולם.

אנו מבטיחים לך לזכור ולא לשכוח

מודים לך
חטיבת הביניים
כיתה ט' 3
"בגין" נס-ציונה

מנקה אלתר

מספרת על המפגשים שלה עם ילדים ובני נוער. היא אומרת שמקבלים אותה מאד
בחום והתגובות לסיפור שלה חזקות ומרגשות.
היא נפגשת גם עם נוער אמריקאי ומספרת שבסיום המפגש הם נגשים אליה,
מחבקים ומנשקים אותה ובוכים לה על הכתף כי הם לא שמעו על השואה. גם
מילדים ישראלים היא שומעת שעוד לא שמעו דבר כזה. היה לה מפגש עם חיילים
מחיל הים, כולל הקצינים שלהם. בסיום המפגש הם פשוט לא רצו לזוז ולא רצו
לתת לה ללכת, הם רצו שתמשיך לספר להם עוד ועוד. בסוף, היא אומרת "אמרתי
להם שכבר גזלתי מספיק מזמנם היקר והם ענו לי: כבר שמענו הרבה הרצאות
מעניינות אבל הרצאה כזו עוד לא שמענו". פעם, היא מוסיפה ואומרת, "דברתי בפני
קבוצה של אמריקאים – בסיום דברי הם ישבו דוממים ושתקו. פניתי אליהם
ואמרתי שהם יכולים לשאול אם ברצונם לדעת עוד. הם ישבו בשקט והסתכלו עלי.
פתאום בחור אחד גדול כמו הרקם ואמר לי: אני רוצה דבר אחד. שאלתי אותו מה
הוא רוצה "לחבק אותך, הוא אמר. והוא חיבק אותי חיבוק ארוך. רבים מבקשים
להצטלם איתי. מישהי קטנה הסתכלה לי מלמטה ואמרה: "את אישה כל כך יפה"
(מבפנים). יצא לי לדבר עם עיתונאים גרמנים כבני 40 כשסיימתי לדבר השתרר
שקט באולם. פתאום אחד מהם פנה אלי ואמר: "גברת אלתר, אני בחיים שלי
התביישתי רק כמה פעמים אבל היום הזה, זה היום שבו אני מתבייש שאני גרמני".
באחת הכיתות היה ילד חמוד. בסיום דברי, כאשר השתרר שקט בכיתה הוא קם
ואמר: "את בטח שונאת את הגרמנים" הוא הפתיע אותי בשאלתו ותפס אותי לא
מוכנה. אבל אחרי דקה השבתי לו "אני לא שונאת אותם" והוא שאל "מההה?"
ואני השבתי "אני לא יודעת איך שונאים".